

МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ ТА АТ-ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 378

Педагогіка XXI століття

В. В. Івахненко,
кандидат фізико-математичних наук,
доцент, викладач,
Житомирський агротехнічний коледж

У статті проаналізовано розвиток гендерних підходів в освіті у контексті Євроінтеграційних процесів.

Ключові слова: гендерна педагогіка, гендерна політика, паритетна демократія.

The article deals with the analyzing the development of gender approaches in education in the context of Eurointegration processes.

Key words: gender pedagogics, gender policy, parity democracy.

У сучасній українській державі гендерна тематика є одним із актуальних напрямків у розвитку освіти в контексті євроінтеграційних процесів.

Відповідно до Указу Президента України від 26.07.05 р. №1135/2005 «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», Закону України від 08.09.2005 р. №2866-VI «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» ставиться завдання постійного оновлення змісту освіти відповідно до потреб особистості та її індивідуальних можливостей, здатності до навчання, таланту.

Пошук перспектив вдосконалення освіти пов'язаний з намаганням ефективно розвивати індивідуальні здібності й потенціал кожного студента незалежно від статі. Тому сьогодні все більше вчених сприймає гендерний підхід у педагогіці, що дає реальний шанс змінити на краще систему соціальної диференціації та нерівності за ознаками статі в процесі переходу до демократичного суспільства. Зокрема питанню розвитку гендерних підходів у освіті приділяється велика увага на Міжнародних міждисциплінарних науково-практичних школах-конференціях, що проводяться щорічно за ініціативою Української Асоціації «Жінки в науці та освіті», Міністерства освіти і науки України, Головного управління освіти і науки Харківської обласної держадміністрації, ХНУ ім. В. Н. Каразіна з метою об'єднання зусиль вчених, викладачів, промисловців та громадських діячів для вирішення сучасних проблем науки та освіти, проблем їх інтеграції та розвитку, посилення їх ролі в процесах демократизації суспільства.

Однією з важливих функцій системи освіти є надання знань членам суспільства та формування у них певних норм і цінностей суспільного життя. Тому саме освіта повинна формувати у молодого покоління гендерну свідомість, яка впливатиме на гендерні відносини.

Гендерна педагогіка – це порівняно нова освітня технологія. Традиційна педагогіка акцентує увагу на біологічних відмінностях статей, намагаючись виховати не абстрактну особистість, а саме чоловіка чи жінку. Розвиток суб'єктивності не враховувався при складанні навчальних програм вищих навчальних закладів, навчальних планів і методик.

По своїй суті гендер визначає соціальну стать людини, її соціально-рольовий статус, можливості в освіті і професійній діяльності. Але навіть тепер, коли поняття гендеру беззаперечно увійшло в сучасну українську та західну соціогуманітаристику, більшість аспектів освіти продовжують бути націленими на психологічні особливості чоловічої статі. В українській мові навіть слово «чоловік» є синонімом слова «людина», а жінка тільки «дружина» чоловіка, тобто його помічниця. Ці стереотипи в гендерній соціалізації не спрямовані в майбутнє, а нав'язують поведінку минулого, і від них потрібно відмовитися.

Гендерна рівність означає, що жінки і чоловіки мають однакові умови для реалізації своїх людських прав як рівноправні суб'єкти в економічних, наукових, політичних, соціальних та культуротворчих процесах. Ці права надаються жінкам і чоловікам по праву народження, і завдання суспільства забезпечити їх дотримання протягом усього життя. Від цього залежить ступінь цивілізованості суспільства. Тому вкрай важливо більш активно впроваджувати гендерну тематику у педагогічну освіту, зважаючи і на те, що у більшості країн світу, а особливо в країнах Європи, гендерна політика давно вже стала пріоритетом урядових структур та громадських організацій.

В українському суспільстві також стрімко формуються нові гендерні моделі поведінки чоловіків і жінок, відбуваються зміни гендерних стереотипів і практик. Жінки одержали значно більше можливостей для професійної і особистісної самореалізації, що позитивно впливає і на саму жінку, вона одержує задоволення від професійної діяльності і, як правило, від змісту самої діяльності, що спонукає її до досягнення більш високих результатів у роботі.

Проте в Україні ще недостатньо впроваджене гендерне виховання. На сьогодні більшість вихователів дитячих садків, учителів, викладачів вузів (особливо гуманітарного напрямку) – переважно жінки. Серед підприємців, керівних кадрів, політиків, видатних державних діячів, видатних учених їх майже немає. Натомість серед безробітних, що мають вищу освіту, жінок переважна більшість. І заробітна плата у жінок у середньому менша, ніж у чоловіків. Як не прикро, але це пов'язано, насамперед, з тим, що суспільство ще не створило для жінок відповідних умов для їх розвитку і плідної праці. Жінка не повинна в жодній сфері відчувати себе приниженою, навіть сімейні обов'язки повинні бути збалансовано розподілені між нею і чоловіком.

Держава повинна гарантувати жінкам-матерям на достатньому рівні фінансове забезпечення, щоб жінка могла дозволити собі принаймні хороший дитячий садочок або няню, помічницю по господарству, а всі свої знання, здібності і талант всебічно розвинути у професійній та громадській діяльності. Але цього замало.

У суспільстві повинна ефективно проводитися гендерна політика на рівні роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади.

Потрібно взяти до уваги зарубіжний досвід та українські напрацювання і виділити можливі шляхи забезпечення гендерної політики в країні, а саме: створення комітетів та комісій у державних структурах з метою впровадження гендерної політики в усіх сферах життя; створення відповідної юридично-правової бази та розробка ефективного механізму захисту жінок; визначити законом частки жінок та чоловіків у державних структурах; забезпечити матеріальну та правову підтримку соціальних організацій для вирішення локальних проблем; встановити державний контроль за якісними показниками роботи організацій, що отримують державне фінансування; підтримка наукових досліджень в областях гендерної педагогіки, психології та соціології тощо. Все це разом буде сприяти формуванню суспільства, орієнтованого на гендерний паритет.

Але гендерне виховання особистості має розпочинатися ще з дитячого садка, школи і продовжуватися у вузі. До змісту освіти потрібно вводити відповідний методологічний і методичний апарат, що містить систему наукових знань про гендер, педагогічні аспекти виховання і освіти як гендерні технології. Непогано було б у вищих навчальних закладах, а особливо в педагогічних, ввести курс гендерної педагогіки.

XXI століття – це період нанотехнологій. Сучасне суспільство вимагає інтелектуальних і творчих здібностей працівників. Тому освітні заклади повинні протистояти традиційним стандартам стосовно статей, давати студентам можливості розвивати свій інтелект, таланти, індивідуальні здібності незалежно від приналежності до тієї чи іншої статі.

У гендерному вихованні пріоритетну роль повинні займати сучасні технології навчання: різноманітні види дискусій, ситуаційно-рольові ігри, метод аналізу проблемних ситуацій, інтелектуальні вікторини, проектні технології: організація різноманітних проектів і кампаній тощо. Це буде стимулювати творчість, ініціативу, вміння аналізувати, самостійно мислити, ставити запитання і давати відповіді, всебічно та критично розглядати проблему, захищати свої інтереси та поважати права та інтереси інших, незалежно від того, хто це – чоловік чи жінка. Все це допоможе особистості самореалізуватися в нових соціальних умовах.

Відбуваються певні зміни і у психології. Гендерний підхід допомагає сучасним прогресивно мислячим психологам розвивати універсальну людську психологію, пов'язуючи майбутнє людини з партнерським стилем відносин та взаємодії. Сьогодні боротьба за владу, домінування однієї людини над іншою, однієї держави над іншою можуть привести суспільство до краху.

Основними способами при реалізації партнерської моделі відносин у вирішенні міжособистісних і навіть міждержавних суперечностей виступають співпраця і компроміс. Особливо це актуально для України, яка фактично веде війну з Росією. Головним при перемовинах є діалогічна позиція партнерів незалежно від їх статі, що дасть можливість разом знайти оптимальну альтернативу вирішення пробле-

ми, яка не роз'єднує, а об'єднує протиборчі позиції. Можливо, для цього потрібно буде зробити і деякі кроки назад і вбік. Така переговорна практика поведінки в конфліктній ситуації веде до того, що взаємодія з суперечливої стає узгодженою, заснованою на спільному інтересі. Таким чином, партнерські моделі відносин та взаємодії фактично є елементами гендерної політики.

Потрібно пам'ятати, що в зв'язку з сучасними євроінтеграційними процесами, розбудовою правової держави та громадянського суспільства в Україні, гендерна політика є інтегруючим компонентом усіх складових загального політичного курсу, а рівень правової і політичної культури населення залежить від стану політичних прав і свобод. Україна будує демократичну державу. Будь-які питання в державі повинні вирішуватися з точки зору двох соціально-правових груп – чоловіків і жінок. Це актуальна у всьому світі паритетна демократія, за якої необхідною умовою розвитку держави є гендерна рівність у суспільстві.

Бібліографія

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». – http://www.pension.kiev.ua/Ukr/Law_Base/NonFormatted/z-1866.html.
2. Гайденко В. Вступ / Гендерна педагогіка: Хрестоматія / Переклад з англ. В. Гайденко, А. Предборської; За ред. Вікторії Гайденко. – Суми: ВДТ «Університетська книга», 2006. – С.7-8.
3. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: «К.І.С.», 2004. – 536 с.
4. Попова К. С. Гендерна політика в світлі інтеграції України в Європу / К. С. Попова // Сучасні проблеми гуманізації та гармонізації управління. – 8-а Міжнародна міждисциплінарна науково-практична школа-конференція [матеріали конференції]. – Харків, 2008. – С. 294-295